

[eu och facket]

Försvara konflikträtten! Riv upp Lex Laval!

Med 140 röster mot 135 beslöt den borgerliga majoriteten i riksdagen att godkänna Lex Laval, dvs. regeringens förslag till lagändringar med anledning av Lavaldomen.

Enligt Lex Laval, som trädde i kraft 15 april, kommer svenska fackförbund inte tillåtas tvinga gästande företag att betala samma löner och villkor som svenska löntagare har. Det blir endast tillåtet att kräva minimilön och vissa andra minimivillkor. Kan det utländska företaget visa, genom ett kollektivavtal, enskilda anställningsavtal eller lagstiftad minimilön i hemlandet, att minimikraven uppfylls har de svenska fackförbunden inte rätt att kräva kollektivavtal eller vidta konfliktåtgärder.

Lex Laval innebär ett dråpslag mot den svenska fackföreningsrörelsen och ett grundskott

Bild: ROBERT NYBERG

mot den svenska kollektivavtalsmodellen. Lex Laval röjer väg för låglönekonkurrens och utnyttjande av underbetald arbetskraft från andra EU-länder i Sverige. I förlängningen hotar detta alla löntagares löner och arbetsvillkor i Sverige.

Lex Laval visar att de löften svenska folket fick vid EU-inträdet om att den svenska arbetsrätten skulle förbli orörd var ingenting värda. Folkrörelsen Nej till EU kräver att regering och riksdag river upp den antifackliga Lex Laval och försvarar den svenska kollektivavtalsmodellen mot övermakten i Bryssel.

Försvara konflikträtten! Riv upp Lex Laval!

(Detta uttalande antogs enhälligt på Folkrörelsen Nej till EU:s 15:e kongress i Borås den 25 april 2010.)

Bild: ROBERT NYBERG

Bli med i Folkrörelsen Nej till EU:s Fackliga Nätverk

Lavaldomen och EU:s utstationeringsdirektiv visar att EU är ett allvarligt hot mot den svenska arbetsmarknadsmodellen med konflikträtt och kollektivavtal, eller med andra ord ett grundskott mot de landvinningar som svensk fackföreningsrörelse gjort de senaste hundra åren.

Lissabonfördraget, den nya EU-grundlagen, innebär inget skydd för de fackliga rättigheterna såsom det hävdas från LO-ledningen och andra EU-entusiaster. Tvärtom så innebär Lissabonfördraget i praktiken att Lavaldomen och andra antifackliga EU-domar grundlagsfästs, dvs. de blir cementerade och opåverkbara för politiska beslutsfattare.

Och, som vanligt i EU-sammanhang, det kommer mera. Riksdagen har införlivat EU:s tjänstedirektiv i svensk lagstiftning, vilket medför att låglönekonkurrensen kommer att breda ut sig än mer. Regeringen har tillsatt en utredning med uppdrag att föreslå hur EU:s bemanningdirektiv ska implementeras i svensk lagstiftning. EU-kommissionen planerar ett säsongsarbetardirektiv som enligt LO:s Wanja Lundby-Wedin öppnar för "en total avreglering av arbetsmarknaden".

För att bjuda motstånd mot denna förödande utveckling har Folkrörelsen Nej till EU initierat ett tvärfackligt nätverk, Folkrörelsen Nej till EU:s Fackliga Nätverk. Det är öppet för dig som är fackligt aktiv [eller bara medlem] och EU-kritisk. Det kostar ingenting och du behöver inte vara

medlem i Folkrörelsen Nej till EU [men det är inget hinder].

Nätverkets syfte är utbyte av information, kunskapsuppbyggnad samt att anordna och samordna olika aktiviteter. Nätverket har startat som en mejlgrupp för informationsspridning och med att producera ett digitalt nyhetsbrev. Vi kommer också efterhand att anordna seminarier, hearingar, studiecirklar etc, i egen regi eller i samarbete med andra organisationer. Nätverket har också kontakt och samarbete med andra fackligt inriktade EU-kritiska organisationer, såsom Fagbevaegelsen Mod Unionen i Danmark, Trade Unionists Against the EU Constitution i England och Nei til EU:s Faglig utvalg i Norge.

Nätverket administreras av Gösta Torstensson, Folkrörelsen Nej till EU [och passiv medlem i Kommunal]. Du som vill bli med i nätverket mejlar gosta.torstensson@nejtill.eu.se.

Eva Anderzon, Kommunalarbetareförbundet
Jan-Erik Gustafsson, Fackförbundet ST
Jannika Fahlander, Handelsanställdas Förbund
Jannis Konstantis, Fackförbundet Seko
Kent Wahlberg, Livsmedelsarbetareförbundet
Maria Pohn, Vårdförbundet
Mats Norrstad, Lärarförbundet
Pie Blume, Fackförbundet Unionen
Minna Pyykölä, Journalistförbundet
Patrik Ljunggren, Transportarbetareförbundet
Peter Lilja, Industrifacket Metall
Rolf Axelsson, Hamnarbetareförbundet
Magnus Renman, Fackförbundet GS
Lars Lundberg, Byggnadsarbetareförbundet

Norska postfacket vill stoppa EU-direktiv

Konsekvenserna av införandet av EU:s tredje postdirektiv sprider sig över hela Europa. Där liberaliseringen redan är genomförd har det lett till social dumping och sämre posttjänster. Fackföreningsrörelsen i Europa är bekymrad och många politiker börjar få upp ögonen för detta. Postdirektivet är en dålig idé särskilt i en fallande postmarknad. Det är dålig politik för Europa och ännu sämre för Norge.

11 EU-länder har nu insett att postdirektivet har blivit ett problem för dem. De har bett om uppskov och har fått det. Samtidigt kan allt fler länder som redan har öppnat upp för konkurrens i distribution av brev under 50 gram rapportera om flera allvarliga biverkningar.

I STORBRIANNIEN ÄR MARKNADEN öppnad, men där finns inga konkurrenter som bjuder på den landsomfattande postdistributionen. Det är Royal Mail som får leverera kundens brev till mottagaren. Royal Mail som under många år levererat stora överskott till statskassan har hamnat i ekonomiska svårigheter med årliga underskott i miljardklassen. Nu måste de fråga regeringen och förhandla om en pensionsuppgörelse för sina anställda.

I Danmark noterar vi en märklig utveckling. Där har den statliga posten fortfarande ensamrätt på brev under 50 gram, men den borgerliga regeringen vill ändra på detta. Och till och med i det lilla befolkningstäta Danmark har myndigheterna upptäckt att det är svårt att konkurrera. Den danske transportministern har därför föreslagit att slopa postutbäringen på måndagar och vill skära ned på servicen så att det skall bli lättare för konkurrenter att komma in på marknaden som kan konkurrera med den statliga posten.

I SVERIGE BLEV POSTEN AVREGLERAD redan 1993, men vilken glädje har befolkningen och företagen fått med detta? Priserna har ökat med nästan 100 procent på 10 år, lördagsutdelningen är borta, banktjänster vid postkontoren är slopade och ett stort antal postkontor har lagts ned.

Den norska posten är den enda verkliga konkurrenten i Sverige. Det har förlorat hundratals miljoner de år de varit på marknaden och fortsätter förlora. Det är pengar som skulle bättre ha

använts för att rusta upp posten i Norge istället för att förlösa dem i Sverige.

I Tyskland har liberaliseringen lett till att de som jobbar i postbranschen har fått en tuffare vardag. Konkurrenterna upptäckte tidigt att det bara gick att konkurrera med priset, och i en arbetsintensiv bransch som posten måste man kapa i lönekostnaderna för att få ned posttaxan. Lönen i de nya konkurrerande företagen är halverade i jämförelse med tarifflönen och merparten av postbuden jobbar nu deltid eller har inte fast anställning. Många har blivit beroende av socialhjälp för att få den privata ekonomin att gå ihop.

I DET TÄTBEFOLKADE NEDERLÄNDERNA är situationen likartad, men här har det blivit vanligt med betalning efter beting. När postbuden kommer till jobbet, sent på natten eller i gryningen, vet det inte hur mycket de kommer att få betalt för de få timmar de är i arbete. De har heller inget anställningskontrakt och vet bara att de skall arbeta till sorteringen eller postväskan är tom. Snart tillbringar de mer tid på socialkontoret än på jobbet.

Detta är bara några av följderna av att liberaliseringen av postmarknaden har gått så långt. De flesta EU-länder har ännu inte konkurrensutsatt sin marknad, men blir tvungna att göra detta under 2010, eller senast 2012 för de som har fått undantag.

Norge omfattas också av postdirektivet, men har tills vidare valt att uppskjuta införandet. Om EU inte ändrar direktivet drastiskt har regeringen inget annat val än att utnyttja vetorätten. Ett införande av direktivet i Norge kommer att innebära sämre och dyrare posttjänster och risk för social dumping.

I NORGE ÄR POSTEN EN VIKTIG DEL av infrastrukturen som betyder att folk kan bo och jobba i hela landet. Varken befolkningen och näringslivet, speciellt inte de som bor och verkar i distrikten, är betjänta av att postdirektivet införs i norsk lagstiftning.

Vi vill tillsammans med den europeiska fackföreningsrörelsen försöka påverka EU så att det tredje postdirektivet läggs i papperskorgen. Går inte detta måste Norge använda sig av vetorätten [enligt EES-avtalet] så att folk och näringsliv även fortsättningsvis kan dra nytta av kvalitativt goda posttjänster i hela landet.

Odd Christian Överland
Ordförande i norska fackförbundet Postkom

Nej till privatiseringar av kollektivtrafiken

Från den första oktober i år kommer det svenska järnvägsnätet att vara helt avreglerat. Till grund för detta ligger ett EU-direktiv från 2007 som slår fast att marknaden för internationell persontrafik ska öppnas upp över i stort sett hela EU-området.

I propositionen "Konkurrens på spåret" skriver regeringen att "konkurrens bidrar till att tillgodose resenärernas och samhällets krav på ett attraktivt, effektivt och långsiktigt hållbart trafikutbud av god kvalitet".

Johnny Naderus, ombudsman på fackförbundet SEKO i Stockholm, däremot förutspår kaos:

– Tågförseningarna kommer att öka och accelerera. De företag som ger sig in i det här kommer inte att ha de rätta förutsättningarna vad gäller maskinpark och kompetens, därför att de kommer att prioritera vinsten framför kvaliteten.

Total har EU antagit tre järnvägsdirektiv, som steg för steg syftar till att öka konkurrensen inom järnvägssektorn och göra det enklare för järnvägsbolag att verka i andra EU-länder. Godstrafiken har öppnats för konkurrens. Persontrafiken ska

vara fullt konkurrensutsatt senast 2010.

Den 23 mars lade regeringen en proposition på riksdagens bord som föreslår fri konkurrens när det gäller busstrafiken. Lagförslaget bygger på den så kallade Lundinutredningen som presenterades i höstas och innebär en fullständig avreglering av kollektivtrafiken. Hur många och vilka företag som helst ska fritt kunna konkurrera om trafiken på en skild sträcka. I mycket handlar det om en anpassning till EU:s förordning om kollektivtrafik.

Den nya kollektivtrafikslagen innebär en ytterligare kommersialisering av busstrafiken, en privatisering av trafiken steg 2. Hittills har kollektivtrafiken varit offentligt finansierad med upphandlingar och privata entreprenörer. Nu lämnas finansieringen i privata händer, ett genombrott när det gäller offentliga verksamheter. Och där ansvaret för finansieringen lämnas ut försvinner också den politiska beslutsrätten.

EU:s och den borgerliga regeringens totala avreglering och privatisering av kollektivtrafiken måste stoppas. Sverige behöver ett sammanhållet kollektivtrafiksystem i offentlig regi med samhällets behov av väl fungerande kommunikationer som huvudmål.

Gösta Torstensson

Privata apotek ger kunder problem

Det statliga apoteksmonopolet inrättades 1970, som en viktig byggsten i den svenska välfärdsmodellen. Syftet var att begränsa det privata vinstintresset inom läkemedelshanteringen och att säkerställa samhälleligt ägande och styrning av distributionen av läkemedel till folket.

Men några år in på 2000-talet stod det klart att EU-domstolen i Luxemburg inte accepterar den svenska utformningen av apoteksmonopolet. På EU:s inre marknad ska det råda fri konkurrens och marknadens osynliga hand ska styra samhällsutvecklingen enligt den förhärskande och fördragsfästa nyliberal dogmen. Regeringen Reinfeldt beslöt därför om avreglering av apoteksmarknaden.

I januari öppnade de första privata apoteken i Sverige. Privatiseringen har inneburit problem för många patienter som fått svårt att hitta sina mediciner. Detta kritiserar nu av pensionärsorganisationen PRO.

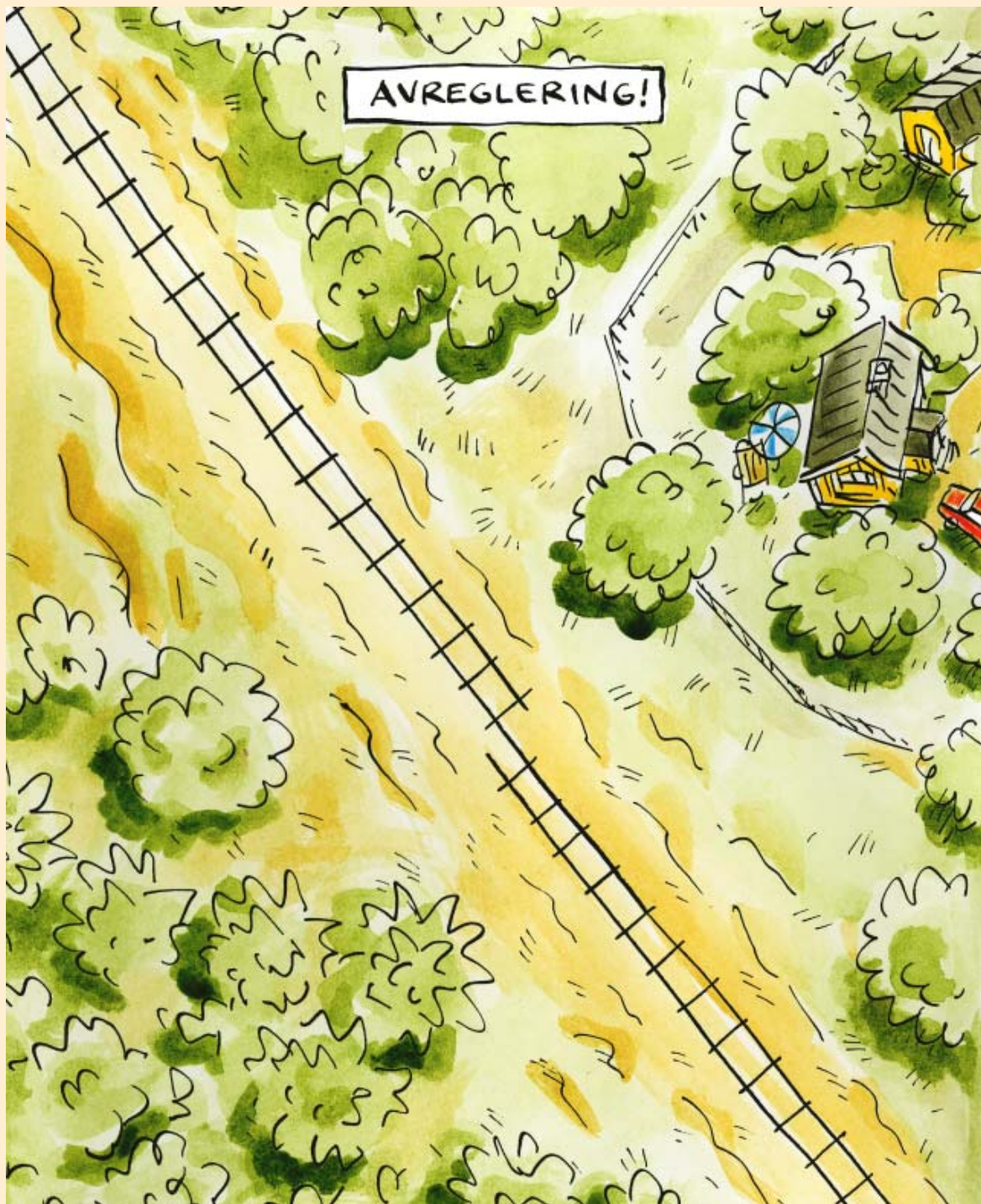
Före avregleringen och privatiseringen kunde den som fått ett e-recept av sin läkare kontakta Apoteket och få reda på vilket apotek som hade just det läkemedlet. Men nu måste man ringa runt till varje enskilt apoteksbolag. Det kan innebära att kunden får ringa upp till tiotalet samtal för att få tag på en mer ovanlig medicin. Skälet till att regering och riksdag inte krävt ett centralregister är att de nya privata aktörerna ser det som en konkurrensfördel.

Ytterligare ett problem är att många patienter som beställt receptmediciner via statliga Apotekets hemsida inte kan hämta ut läkemedlet på det lokala apoteket om det har privatiserats.

Syftet med avregleringen och skapandet av en apoteksmarknad var, enligt regeringen, att ge patienter och kunder "större valfrihet och tillgänglighet" och pressa läkemedelspriserna.

Bara ett par månader efter att de första apoteken privatiserades har dessa nyliberala floskler omsatta i praktiken blivit det rakt motsatta. Någon som är förvånad?

Eva-Britt Svensson

Seminarium om avregleringen och privatiseringen av kollektivtrafiken. Deltagare: Alex Gordon, RMT (England), Stein Guldbrandsen, Fagforbundet (Norge), Charles Woolfson, Glasgow University (Skottland), Martin Virenius, Transport, Jörgen Lundström, SEKO Banverket Företagsfack. Lördag 5 juni 13.00-17.00. ABF-huset, Sveavägen 41, Stockholm. Arrangörer: Folkrörelsen Nej till EU:s Fackliga Nätverk och ABF Stockholm. Medarrangörer: Transport, SEKO Banverket Företagsfack, SEKO Stockholm, Gemensam Valfärd Stockholm. Välkomna!

EMU förvärrar den ekonomiska krisen

Att skriva om EMU i dagsläget är sannerligen ingen lätt uppgift. Nyheter rullar in varje timme, förutsättningar ändras, nya överenskommelser sluts. Så har exempelvis under skrivandets gång bedömningen av Greklands behov av nödlån ökat från cirka 450 miljarder kronor till omkring 1.000 miljarder kronor och det har blivit allt mer osannolikt att krisen kan stoppas vid Greklands gränser.

Krisens epicentrum är Grekland, men oron har redan spridit sig, på goda grunder, till Portugal och Spanien och, på mindre goda grunder, till Italien. Orsaken är att risken är stor att Grekland tvingas till betalningsinställning på sin enorma statsskuld, med stora kreditförluster och spridningseffekter som följd. Osäkerheten ökar dessutom då det ännu är oklart om Tyskland verkligen kan delta i den planerade räddningsaktionen.

Vissa analytiker pekar på att det egentligen endast är en fråga om när, inte om Grekland ställer in betalningarna. Matematiken går helt enkelt inte ihop. En uppskattning gör gällande att Grekland skulle behöva 5 procent överskott i de offentliga finanserna, vid en nominell tillväxt på 2 procent och en räntenivå för upplåningen på 6 procent [vilket är 4 procentenheter lägre än de toppnoteringar på 10-årsräntan som vi sett] – och detta endast för att kunna stabilisera skuldkvoten! Det skulle kräva nedskärningar i de offentliga

utgifterna eller skattehöjningar motsvarande 30 procent av BNP – och detta måste göras utan att driva ned tillväxttakten för då ökar skuldkvoten av sig självt, vilket knappast är ett alternativ. I vart fall inte utan devalvering, det vill säga den väg ut som länder i liknande situationer brukar använda – exempelvis Sverige i början av 90-talet – och som IMF vanligen rekommenderar.

Det ursprungliga EU-IMF-räddningspaketet om 45 miljarder euro är alldeles för litet. Det noterades tidigt av Bundesbankschefen Axel Weber som talade om att det skulle behövas 80 miljarder euro och nyligen läckte det ut att samma bedömning nu görs av IMF som räknar med att det krävs 100 miljarder euro under en treårsperiod.

FÖRSÖKEN ATT BISTÅ GREKLAND försvåras dessutom av att EU-lagstiftningen förhindrar en räddning finansierad på EU-nivå, det vill säga genom att EU tar upp lån och finansierar Greklands underskott. Visserligen finns det ett kryphål i det att ECB kan intervensera på statsobligationsmarknaden. ECB får inte köpa statsobligationer direkt från medlemsstaterna, men genom sina ”structural operations” kan den handla med obligationer som redan är i omlopp. Även om detta skulle kunna pressa ned räntan på den grekiska statsupplåningen och förhindra betalningsinställelse, är det för det första klart i strid med EU-lagstiftningens intentioner om att inte lösa ut medlemsstater med skuldproblem – en fallande ränta/skapad efterfrågan på en vikande marknad för grekiska statsobligationer är inte ett uttryck för faktiskt minskad risk, utan för att ECB i sin roll som lender of last resort tagit på sig en del av risken i dessa papper. För det andra innebär det i praktiken finansiering av statskulder via sedelpressarna och för det tredje, som följd av den andra punkten, är det att ”beträda det sluttande planet mot en ’inflationunion’”.

DEN LÖSNING SOM VALTS ÄR ALLTSÅ istället att den monetära unionens medlemmar solidariskt går in med hjälplån på 30 miljarder euro och IMF med 15 miljarder. Men även detta är i en juridisk gråzon och fyra tyska professorer har deklarerat att de ämnar driva frågan om de tyska utbetalningarna (motsvarande mer än fjärdedel av EU:s bidrag till Greklandslånen) till tysk domstol. De menar att en sådan utbetalning strider mot EU-rätten och mot tysk lag. Vinner de gehör i dom-

Bild: LARS-ERIK HANSSON

stolen, faller krispaketet och då återstår endast två alternativ – Grekisk betalningsinställelse med åtföljande europeisk bankkris av gigantiska mått eller ECB:s ”nuclear option” – finansiering av Greklands upplåning via sedelpressarna.

Men även om paketet skulle gå igenom och även om det skulle vara tillräckligt, är nästa stötesten att krispaketet som sådant riskerar att sprida krisen till Portugal och Spanien, när dessa länder som har egna stora underskott tvingas delta i finansieringen av Greklands underskott. Nödlånen innebär de facto att grekiska underskott täcks med portugisiska och spanska underskott.

RÄNTAN PÅ PORTUGALS 10-ÅRIGA statsobligationer steg sålunda kraftigt när EU:s räddningspaket lanserades och har i skrivande stund passerat 6 procent. Skulle krisen sprida sig till Portugal, och än värre Spanien, kommer en fullständig upplösning av den monetära unionen allt närmare.

Det är oron för detta som gjort att röster nu hörs om att det bästa för såväl Grekland som för den monetära unionen vore att landet temporärt lämnar EMU, devalverar och återvänder senare till en mer konkurrenskraftig växelkurs – bland andra har Martin Feldstein föreslagit en sådan lösning. Den vägen är emellertid i realiteten stängd. Av tonvis med politisk prestige men också av andra skäl. Dels torde det vara lika komplicerat att lämna den monetära unionen som att träda in i den – minns att det tog år av förberedelser innan euron kom i funktion. Dels, och viktigare, om Grekland ändå skulle välja att gå ur, måste det ske genom i det närmaste diktatoriska beslut. För i annat fall, om tid gavs – och demokrati tar tid – skulle bankrusningar följa. Grekiska företag och hushåll, medvetna om att ett utträde med nödvändighet skulle innebära depreciering, skulle föra över sina tillgångar till utländska banker. Barry Eichengreen menar att detta skulle kunna resultera i ”the mother of all financial crises”.

SLUTSATS: NÄR MAN VÄL ÄR MED FINNS ingen återvändo. När den monetära unionen väl upptagit en stat som medlem finns det inget annat alternativ än att i strid med EU:s lagtext – formellt eller med dess intentioner – på ett eller annat sätt lösa ut den stat som hamnar i skuldkris.

För EU får detta långtgående konsekvenser som antingen måste leda till en framtvängd finanspolitisk integration och skapandet av ge-

BILD: LARS-ERIK HÅKANSSON

mensam skuldhantering på EU-nivå eller till en dysfunktionell union i vilken liknande problem lär återkomma i nästa kris. Ett tredje alternativ är en ordnad upplösning av den monetära unionen när den värsta krisen lagt sig. Detta vore förstås det mest rationella men det är politiskt omöjligt.

Vilken väg som EU kommer att slå in på går dock inte att spekulera om idag. Vad gäller de länder som nu är drabbade står det klart att endast en politik är möjlig inom ramen för valutaunionen: åtstramning för att sänka kostnaderna och på detta sätt vinna tillbaka internationell konkurrenskraft. Det är nödvändigt oavsett om nödlånen fungerar eller ej. Och det är också vad IMF:s och EU:s ”strukturrationaliseringsprogram” för Grekland syftar till.

Sådan deflationspolitik innebär ekonomisk kontraktion, ökande realt värde på skulder och stigande reala räntenivåer.

FULLT MEDVETET ÅTERSAPAR IMF och EU den stora depressionens mekanismer, fullt medvetet skapar man massarbetslöshet i syfte att pressa ned kostnadsläget. Detta är innebörden i den teknokratiska termen intern devalvering. Det är vad som nu redan händer eller måste hända i de krisdrabbade EMU-länderna. Därmed uppstår den till synes paradoxala situationen att samtidigt som världens ekonomiska makthavare är överens om att den globala krisen ska mötas med expansionspolitik, ordinerar de hårdast drabbade EMU-länderna och länderna i unionens väntrum [framför allt de baltiska staterna], motsatt medi-

cin i form av deflationspolitik, som vore den hämtad från depressionens 30-tal. Och resultatet i form av massarbetslöshet liknar också mest 1930-talet. Spanien är det mest extrema exemplet bland de fullvärdiga medlemmarna – arbetslösheten har ökat med 10 procentenheter på två år och var i februari 19 procent. Greklands arbetslöshet har passerat 10 procent. Bland de länder som bundit sin valuta mot euron i hopp om framtida medlemskap är Lettland värst ute; där har arbetslösheten mer tredubblats på två år från 6,1 procent till 21,7 procent i februari.

”Inte ens euroskeptikerna kunde föreställa sig att det skulle gå så här illa”, skrev Paul Krugman nyligen. Men hur kunde det egentligen gå så här illa? Euroentusiasterna försöker naturligtvis finna orsaker utanför EMU, som antingen handlar om ren misskötsel eller om att de idag krisdrabbade länderna inte brydde sig om att dämpa den ekonomiska överhettningen i mitten av 00-talet. I fallet Grekland finns fog för detta. Misskött och förfuskade offentliga finanser, ineffektiv förvaltning och utbredd korruption.

MEN FÖR DET FÖRSTA HAR EU ett eget ansvar. Grekland släpptes in trots att landet inte uppfyllde konvergenskriterierna. Centralbanken och kommissionen har vidare ignorerat varningssignalerna om ökande externa skuldsättning i flera av Medelhavsländerna, och det är märkligt att ECB och EU tycks helt tagna på sängen av Greklands kreativa bokföring. De grekiska bokföringsmetoderna kritiserades redan för sex år sedan.

För det andra är länder som inte misskött sina

offentliga finanser – exempelvis Spanien och Irland – också hårt drabbade.

För det tredje har krisen i Grekland, Spanien, Portugal och Irland fördjupats av att den gemensamma penningpolitiken lett till att konkurrenskraften för dessa länder urgröpts. Den gemensamma penningpolitiken har inriktats på att tillfredsställa tyska inflationsbehov och därför tillåtit en högre inflation i de mindre, perifera och tidvis överhettade ekonomierna.

En egen uppskattning är att Irland skulle ha behövt i storleksordningen 4-5 procentenheter högre ränta under de första åren av millenniet och därefter 1-3 procentenheter högre ränta. Men istället anpassade ECB räntenivåerna till Tysklands långsamt växande ekonomi.

PÅ SAMMA SÄTT, OM ÄN I LÄGRE GRAD, har den gemensamma räntenivån varit för låg för den grekiska ekonomin, i vart fall för ett land inom en valutaunion, och resulterat i överhettning och urgröpt konkurrenskraft.

I flera av länderna uppstod fastighetsbubblor som underblästes av kapitalflöden inom EMU. Det var vad som hände i Spanien. Tyskt kapital rusade in i den spanska ekonomin, gödde husbubblan och ökade samtidigt efterfrågan i den spanska ekonomin och pressade därmed upp inflationen.

Om Spanien i detta läge – åren kring 2005 – haft kvar pesetan, skulle man ha kunnat höja räntan, och samtidigt skulle pesetan sannolikt ha ökat i värde. Sammantaget skulle överhettningen ha dämpats. Men i avsaknad av penning- och valutapolitik stod Spanien utan effektiva verktyg att kyla ner ekonomin. Istället tvingades man se på när konkurrenskraften urholkades – under samma period som de tyska priserna ökade med 10 procent, ökade de spanska med 35 procent. Och nu kan inte denna obalans rättas till med valutakursjusteringar.

DE PROBLEM SOM EN RAD EMU-LÄNDER står inför är sålunda inte i huvudsak effekter av dåligt skötta offentliga finanser. De är snarare fullt normala konsekvenser av gemensam penning- och valutapolitik i en icke-optimal valutaunion. Skillnader i kostnadsökningar har ackumulerats under en följd av år, gröpt ur konkurrenskraften i vissa länder, stärkt konkurrenskraften i andra, givit upphov till stora underskott i bytesbalansen och extern skuldsättning i flera länder. Detta har lett

Bild: LARS-ERIK HAKANSSON

till att i den globala finanskrisens efter-dyningar har tidigare välskötta offentliga finanser eroderats i snabb takt.

För det fjärde, även i de fall då under lång tid dåligt skötta offentliga finanser spelat in, såsom i Grekland, råder det ingen tvekan om att penningpolitisk självständighet i dagsläget skulle erbjuda en mer socialt acceptabel och mer rationell väg ut ur krisen, nämligen genom valutadepreciering.

I den politiska debatten framhålls förändringar i växelkurser ofta som något osolidariskt. Men för Grekland, Spanien, Irland, Italien och Portugal vore denna lösning lika rationell som den är för Sverige som klarat sig förhållandevis väl igenom krisen just på grund av att kronans fall stimulerat exportindustrin och styrt konsumtionen mot inhemskt producerade varor och tjänster.

DET SOM NU SKER, DEN MEDICIN som de värst drabbade länderna tvingas att ta, går på tvärs mot vad som är ekonomiskt och politiskt rationellt. De mekanismer som nu satts igång liknar de som var i funktion under mellankrigstidens guldmyntfot och som framkallade den stora depressionen. Liksom den monetära unionen gör idag, tvingade guldmyntfoten krisdrabbade länder att deflatera ekonomin, och det var inte förrän länderna lämnade guldmyntfoten som det blev möjligt att bryta depressionsekonomin och låta penning- och finanspolitik expandera.

Det så kallade Sterlingblocket - i vilket Sverige ingick - slog in på denna väg redan 1931. I USA krävdes ett presidentbyte och först 1933 kunde Roosevelt föra ut USA ur guldmyntfoten. Roosevelt förklarade att "the sound internal economic situation of a nation is a greater factor in its well-being than the price of its currency". Keynes kommenterade det hela med att Roosevelt hade "underbart rätt".

DEN MONETÄRA UNIONEN TVINGAR idag fram samma sorts deflationspolitik som guldmyntfoten en gång gjorde. Skillnaden är dock den att det inte tycks finnas någon väg ut - varken tekniskt eller politiskt. Därför återstår endast deflationspolitikens metoder. Det är inte rationellt, men någon annan bot finns inte inom EMU. De sociala och ekonomiska kostnaderna blir enorma i de enskilda länderna och skulle krisen sprida sig till de större medlemsstaterna blir konsekvenserna globala.

Tony Johansson

Kommer valutaunionen att upplösas?

Grekland hotas av statsbankrutt. På finansmarknaderna har man sedan länge kalkylerat med att den grekiska staten antingen ställer in betalningarna eller lämnar EMU.

Den akuta krisen avvärjdes tillfälligt sedan euroländerna lovat att ställa upp med nödlån till Grekland för det närmaste året. De andra euroländerna har lovat ställa upp med 30 miljarder euro, och IMF höjde på nyligen sitt bud från 15 till 25 miljarder.

Nödlänegarantierna har getts högst motvilligt. De motiveras inte främst av omtanke om Grekland utan dels av hänsyn av övriga euroländer med en svag ekonomi, vilka riskerar att dras med i Greklands fall, dels av omtanke om de europeiska storbanker som är fordringsägare till de pengar som den grekiska staten lånat upp. En grekisk betalningsinställelse kunna kasta in de europeiska finansmarknaderna i en ny kris; så bräckligt är systemet.

Den grekiska premiärministern, socialdemokraten George Papandreou, har i förhandlingarna om nödlån tvingats att ikläda sig en nyliberal tvångströja. Han förväntas inom kort redovisa en plan på hur Grekland på tre år ska minska sitt budgetunderskott från 14 till 3 procent genom att skära i löner, pensioner och sociala försäkringar. Men det grekiska folket vägrar att betala för en kris som de inte är orsaken till. De demonstrerar och strejkar mot lönesänkningar och nedskärningar i offentliga sektorn.

George Papandreous regering kläms mellan sköldarna. Att ställa in betalningarna kan bli oundvikligt. Då får skulderna omförhandlas och skrivas ned. Exempelvis tyska och franska banker skulle göra stora förluster. Krisen kan också spridas till andra länder i Sydeuropa där de offentliga finanserna hänger på gärdsgården. Skulle krisen sprida sig till Portugal, och än värre Spanien, kommer en fullständig upplösning av den monetära unionen allt närmare.

Eva-Britt Svensson

Fortsatta strejker i Grekland

– Majoriteten av de grekiska arbetarna anser att regeringens åtgärder är illegala. Därför fortsätter protesterna. Det säger Giorgos Pontikos från den fackliga fronten PAME. 21-22 april genomförde PAME en generalstrejk samt demonstrationer i 69 grekiska städer.

Protester och strejker har blivit ett nästan naturligt inslag i vardagen i Grekland under det senaste halvåret. Varje gång den socialdemokratiska regeringen presenterat nya ”nödvändiga” åtgärder för att minska statens budgetunderskott har de folkliga reaktionerna blivit kraftiga.

STÄLLD INFÖR NYA HOT OM lönesänkningar, pensionsförsämringar och massuppsägningar lever protestviljan. Det visar uppslutningen i förra veckans 48 timmar långa generalstrejk.

– Hundratals arbetsplatser hölls stängda. Tusentals arbetare samlades utanför fabriker, stora affärer och hotell, säger Giorgos Pontikos på

telefon från Aten när han summerar den första strejkdagen.

Giorgos Pontikos är ansvarig för internationella relationer i Alla arbetares militanta front [PAME], som går i spetsen för den folkliga mobiliseringen mot det ekonomiska stålbudet.

Han är nöjd med uppslutningen, inte minst med tanke på försöket att förbjuda en av de mest stridbara arbetargrupperna att delta.

EN DOMSTOL I GREKLANDS STÖRSTA hamnstad, Pireus, stämplade strejken som illegal och ett missbruk av strejkrätten. Men sjömannens fackförbund Pemen och Stevenson, både anslutna till PAME, vägrade att acceptera domslutet och hoten från rederierna. Under strejken stoppades lastfartyg och passagerarfärjor till de grekiska öarna.

Det massiva missnöjet med den folkfientliga politiken manifesterades under den andra strejkdagen, då PAME organiserade demonstrationer i 69 städer runt om Grekland. I Aten samlades tiotusentals framför parlamentet på Syntagma-torget.

Den fackliga fronten avfärdar påståendet om

att de av regeringen och EU beslutade attackerna på vanligt folk är nödvändiga.

– Det finns mycket pengar i Grekland, säger Giorgos Pontikos. De finns hos plutokratin, hos kapitalet. De har gjort enorma profiler de senaste åren. Är det arbetarna, som inte har några pengar, som ska betala krisen eller är det plutokratin? Så står frågan.

FÖR DEN KÄMPANDE FACKLIGA FRONTEN är svaret självklart. Dess samlande paroll i protesterna är: "Arbetarna ska inte göra några uppoffringar – plutokratin ska betala krisen." Det är de styrande rika – storföretagen och deras uppbackare i den grekiska regeringen och EU – som bär skulden till krisen och de usla statsfinanserna.

– Jag vet att det påstås att grekiska arbetarna har det för bra, men det är inte sant, säger Giorgos Pontikos. De ljuger när de säger att vi har det bättre än i övriga Europa. Minimilönen i Grekland är bara 700 euro, vi har 22 semesterdagar, pensionsåldern är 65 år och den vill regeringen höja ytterligare. Men vi tänker inte ge upp det vi uppnått.

Parallellt med de omfattande protesterna inledde den grekiska regeringen nya förhandlingar med EU-kommissionen och Internationella valutafonden [IMF] om den så kallade nödhjälpen. PAME varnar för att långivarnas politiska diktat kommer att skärpa de försämringar som regeringen redan beslutat om.

– För arbetarklassen är inte huvudfrågan om Grekland lånar pengar från tyska Bundesbank eller IMF. Bekymret för arbetarna är deras dagliga liv. Därför fortsätter vi kampen för att regeringen ska dra tillbaka alla arbetarfientliga åtgärder, säger Giorgos Pontikos.

HAN POÄNGTERAR ATT ALLA AKTIONER – strejker, demonstrationer, ockupationer av offentliga byggnader och så vidare – först diskuteras och förankras på arbetsplatserna.

– Vi måste vara försiktiga. Regeringen och kapitalet för fram sin propaganda genom medierna, och de använder cheferna för att terrorisera arbetarna, säger Giorgos Pontikos.

– Men vi har stor erfarenhet av att organisera strejker och protester. Vi vet att det bästa sättet att finna vägen framåt är att diskutera med arbetarna ansikte mot ansikte. Plutokratin har medierna, vi finns på arbetsplatserna. Det är vår styrka.

Patrik Paulov

Full fart framåt – mot undergången

Trycket på Giorgos Papandreous socialdemokratiska regering är stenhårt. EU, i synnerhet euroländernas ledare, Europeiska centralbanken och Internationella valutafonden [IMF] syr ihop ett nödpaket. Det har handlat om behov av 300, 450, 800 och, nu senast, om 1.000 miljarder kronor.

Samtidigt pågår ett spel om räddningsaktionens villkor: åtstramningar och nedskärningar som försämrar grekernas levnadsstandard och orsakar väldiga gatuprotester och strejker.

Men EU och IMF är orubbliga. Finansminister Giorgos Papakonstantinou måste minska underskottet med svängrem och indragna förmåner.

Kommer krisen i Grekland att leda till slutet för EU:s valutaunion? Kanske, men det mesta pekar för närvarande åt rakt motsatt håll.

Eurogruppens, dvs. de 16 av EU:s medlemsländer som är med i valutaunionen, samarbete intensifieras av krisen. Ingen protesterar längre mot att enbart euroländernas stats- och regeringschefer träffas på toppmöten. Det skedde för första gången i slutet av mars och nu har EU:s president Herman Van Rompuy åter kallat euroländernas politiska ledare till möte.

Det kommer säkert att bli fler enskilda euromöten. Den grekiska krisen visar det som alla egentligen redan vet; att den överstatliga valuta- och penningpolitiken behöver kompletteras med mer gemensam ekonomisk politik. Inom kort ska kommissionen presentera förslag om hur euroländerna skulle kunna utveckla det finanspolitiska samarbetet.

Senare i år kommer Van Rompuys planer på en "ekonomisk regering" i EU. För de länder som redan har infört euron finns egentligen bara ett alternativ; att hjälpligt lösa de problem som uppstår och fortsätta på den inslagna vägen. Ungefär som Titanic. Full fart framåt – mot undergången.

Gösta Torstensson

[eu och facket] är ett nyhetsbrev för folkrörelsen nej till eu:s fackliga nätverk. ansvarig utgivare: jan-erik gustafsson. redaktör: gösta torstensson. adress: rondovägen 312, 142 41 skogås. tfn: 08-771 43 79. e-post: gosta.torstensson@nejtill.eu.se.

folkrörelsen nej till eu är en partipolitiskt obunden medlemsorganisation. adress: pölgatan 5, 414 60 göteborg. e-post: kansli@nejtill.eu.se. hemsida: www.nejtill.eu.se.